

KARYS

EINA SYKŲ SAVAITĖJE

Kaina: 3 mėn. 15 auks., 6 mėn. 30 auks., 12 mėn. 50 auks. Atskiri numeriai 1 auks. 50 skatikų.
Adresas: Kaunas, Laisvės Alėja 12 Nr. «Kario» Redakcija. Telef. 90 Nr.

40 (176) Nr.

Kaunas, 1922 m. spalio mėn. 6 diena.

IV metai.

Vilnius.

(1322 – 1922)

Šiomet mes švenčiame Vilniaus 600 metų jubiliejų. Tačiau pasakyti tikrai, kad lygiai prieš šešius amžius Vilnius buvo įkurtas, negalima. Aple Vilniaus pradžia, kaip apskritai apie daugumą miestų, trūksta žinių. Iš kai kurių šaltinių galima spręsti, kad Vilnius yra jau buvęs net XI amžiuje, t. y. prieš 900 metų.

Yra betgi susekta, kad 1322 metais didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas atkėlė savo sostinę iš Trakų į Vilnių ir įkūrė jame pilį. Apie tos pilies įkūrimą yra užsilikę keli padavimai, iš kurių ypačiai plačiai yra žinomas padavimas apie Gedimino sapną, kuriame didysis kunigaikštis matęs geležinį vilką. Tasai sapnas, anot padavimo, buvęs Vilniaus pilies įkūrimo priežastimi.

Apsigyvenęs Vilniuje, Gediminas ėmė labai rūpintis miesto pakėlimu. Į Vilnių didysis kunigaikštis pritraukia daug vokiečių pramonininkų ir pirklių. Vilniuje apsigyvena daug rusų, lenkų, žydų ir kitų tautų žmonių.

Mieste, Gedimino viešpatavimo metu, buvo pastatyta labai daug namų, įsteigta įvairių valstybės pramonės centrų ir kitų įstaigų.

Gedimino įpėdininkai varo toliau Gedimino pradėtą darbą. Ypačiai daug prisidėjo prie Vilniaus statymo Algirdas, kuriam viešpataujant Vilnius betgi daug ir nukentėjo nuo kryžiuočių puolimų.

Algirdui pasimirus, Vilnius pateko į jo sūnaus Jogailos rankas, o paskum — Kęstučiui.

XIV amžiaus antroje pusėje Vilnius jau buvo gana didelis miestas. Toje vietoje, kur Vileika įteka į Viliją, stovėjo ant kalno viena pilis, o pakalnėje — antra.

1387 metais Jogaila pakrikštijo Vilniuje pagonis ir stambeldiškųjų žinyčių vietoje ėmė statyti katalikiškas bažnyčias. Savo vietininku Lietuvoje Jogaila paskyrė brolių Skirgailą, palikęs Vilniuje lenkų igulą.

XIV amžiaus gale Vilnių du kart puolė ir nunioškojo kryžiuočiai; tuo laiku išstiko miestą ir gaisras.

Vilnius žymiai atgijo ir išsivystė viešpataujant Vytautui Didžiajam. Flamanų riteris Gilber de Lanua, aplankęs Vilnių 1413 metais, taip jį aprašo. Ant kalno, kuris buvo aptvertas siena, stovėjusi pilis su mediniais trobesiais; toje pilyje gyvenęs Vytautaus su savo šeimyna. Patsai miestas tęsėsis ilga ir siaura juosta ir jame buvę tik paprastų medinių namų; vos ke-

letas bažnyčių tebuvę akmens. Tačiau Vilniuje buvę labai daug gyventojų, ir ėjusi jame gyva ir didelė prekyba.

Vytautui Didžiajam mirus, Vilnius daug nukentėjo dėl Zigmanto ir Svidrigailos savitarpio karo ir vėl kiek atgijo prie Kazimiero, kuris davė miestui naujų privilegijų.

1513 ir 1530 metais Vilnių ištinka dideli gaisrai. Tačiau reikia vis dėlto pažymėti, kad XI ir XIV amž. viešpataujant Aleksandrui ir Zigmantui I, Vilnius toliau tarpsta. Tuo laiku Vilniaus miestas buvo aptvertas siena, medinių namų vietoje imta statyti akmeniniai; pati miesto administracija buvo irgi gerokai aptvarkyta. 1538 metais Zigmantas I uždraudė šlėkta ieškoti Vilniuje tų savo valdinių, kurie buvo išgyvenę tame mieste daugiau kaip 6 metus. Tuo pačiu laiku, maždaug 1525 metais, Vilniuje atsiranda ir pirmosios spaustuvės.

XVI amžiaus pirmoje pusėje Lietuvoje, vadovaujant Radvilams, pradeda platintis reformacija. Sąryšyje su ja atsiranda Vilniuje reformatorių bažnyčių ir spaustuvių. Kovai su reformacija katalikų dvasininkai pasikvietė 1569 metais į Vilnių jėzuitų. Jėzuitams pradėjus smarkiai dirbuotis ir Radvilams priėmus katalikybę, reformacija nustoja plėtintis ir pamažėle nyksta.

1570 metais, papos įsakymu, jėzuitai įsteigė Vilniuje savo mokyklą — kolegiją, kuri 1579 metais buvo paversta jėzuitų akademija. Lenkų karalius Steponas Batoris sulygino ją su Krokuvos akademija. Ypačiai sunkią valandą teko Vilniaus akademijai išgyventi XVII amž. pabaigoje ir antroje XVIII amž. pusėje. 1773 metais, panaikinus jėzuitų ordoną, akademija buvo uždaryta ir jos vietoje įkurta 1780 m. Didžioji Lietuvos Mokykla. 1803 metais iš Didžiosios Mokyklos išaugo pirmasis Lietuvos universitetas, kuris atvaidino labai svarbią rolę Lietuvos kultūros gyvenime. To universiteto buvo 4 fakultetai: 1) fizikos ir matematikos mokslų, 2) medicinos, 3) moralės ir politikos mokslų ir 4) filologijos ir laisvojo meno. Vilniaus universiteto globėju buvo paskirtas Ad. Čartoriskis.

Universiteto studentų skaičius ėmė eiti vis didyn, ir kiekvienais metais iš jo išeidavo daug žmonių vėm

kurių tarpe buvo labai daug ir tikrų lietuvių. Tačiau XIX amž. pradžioje universitete atsiranda įvairių patriotinių slaptų draugijų ir ratelių, ir rusų valdžia, prasidėjus 1830—31 metų sukilimui, universitetą uždarė.

Vilnius yra taipogi matęs daug kovų. 1399 m. Teutono ordono grosmeisteris Konradas von Valenrodas buvo apgulęs Vilniaus pilį 3 mėnesius, tačiau paimti pilies neįtengė.

1403 metais riteriai vėl puolė Vilnių, bet didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas atmušė juos su dideliais jų nuostoliais. 1794 metais, naktį iš balandžio mėn. 11-os į 12-tą dieną Vilniuje įvyko kruvinas sukilimas prieš rusus. Tik maža rusų igulos kariuomenės dalis, vadovaujant kapitonui Tučkovui, suskubo išsprukti iš miesto. 1812 metais Vilnių buvo užėmęs Napoleonas, kurį vilniečiai sutiko labai entuziazmingai. Napoleonas buvo įsteigęs Vilniuje laikiną Didžiosios

Lietuvos kunigaikštystės valdybą. Iš paskutiniųjų kovų prieš Didįjį karą, ypač pažymėtinos 2 sukilimų kovos: 1831 ir 1863 metų. Pastarasis sukilimas buvo numalšintas žiauraus rusų tirano Muraviovo.

Dabartiniu laiku Vilnius yra didelis ir gražus miestas. Pastatytas tarp dviejų upių — Vilijos ir Vileikos, vaizdingoje vietoje, Vilnius, iš tikrųjų, yra puiki Lietuvos sostinė. Ypačiai gražiai atrodo Kryžių ir Antakalio kalnai, iš kurių matyti puikus miesto ir Gedimino pilies vaizdas. Tik deja šiuo sunkiuoju Lietuvos atgimimo metu, švenčiant mums šešių šimtų metų Vilniaus sostinės jubiliejų, Vilnius randasi grobikų rankose. Tačiau reikia tikėtis, kad anksčiau ar vėliau jisai grįš į mus.

Vilnius buvo ir bus mūsų.

Pakekliškis.

Lietuvos Valstybės Konstitucija.

(Tęsinys)

IV.

Vyriausybė.

Seimo priimti įstatymai turi būti įgyvendinti. Tą užduotį atlieka tam tikru būdu skiriama vyriausybė, kurią sudaro Prezidentas ir Ministerių Kabinetas.

Respublikos Prezidentą (41 §) renka Seimas. Renkant Prezidentą, maža paprastos atstovų daugumos. Žymiam atstovų skaičiui neatvykus į posėdį ir renkant paprastą daugumą, galėtų atsitikti, kad posėdyje daugumą sudarytų atstovų skaičius, nesudaręs visų atstovų daugumos. Tam išvengti reikalaujama renkant Prezidentą absoliutinės atstovų daugumos. Pav., atstovų yra 80. Posėdis bus teisėtas atvykus 41 atstovui. 21 atstovas nesudarys posėdžio daugumos. Jei būtų leista rinkti paprastą daugumą, tai 21 atstovas, pasinaudojęs proga, galėtų išrinkti Prezidentą, kuris galėtų neturėti įgaliotinių pasitikėjimo. Todėl reikalaujama, kad bent 41 atstovas balsuotų už tam tikrą kandidatą. Respublikos Prezidentas renkamas trejetui metų iš pilnateisių piliečių, kuriems suėjo bent 35 metai.

Svarbiausios prezidento pareigos yra šios: atstovavimas valstybei, priėmimas svetimų valstybių pasiuntinių, sudarymas Ministerių Kabineto kviečiant Ministrą Pirmininką iš žmonių, turinčių Seimo pasitikėjimą skūimas ir atleidimas vyresnių valdininkų. Su prezidento parašu skelbiami visi Seimo priimti įstatymai, tačiau jei prezidentas su kuriuo įstatymu nesutinka, tai per 21 dieną gali jį gražinti Seimui antrą kartą svarstyti. Antrą kartą Seimui priėmus, įstatymas skelbiamas, kad ir ne sutikus prezidentui. Jisai turi teisę nuteistiems dovanoti bausmę ir paleisti Seimą. Jisai yra vyriausias visų respublikos ginkluotų pajėgų viršininkas. Tačiau nė vienas prezidento raštas negali būti jo paskelbtas nepasirašius Ministeriui Pirmininkui, kitaip sakant, Prezidento pareigos yra labai formalės—daugiausia suvedamos prie valstybės atstovavimo, viską valdo Kabinetas su Ministerių Pirmininku prysaky. Jam priklauso plati valdžia, tačiau jisai gali valdyti tik turėdamas daugumos Seimo atstovų pasitikėjimą. Seimui pareiškus visam Kabinetai ar atskiram ministeriui savo nepasitikėjimą, visas Kabinetas ar vienas ministeris turi atsistatidinti.

Bendras Kabineto užduotys—vesti vidaus ir užsienių politiką, saugoti Lietuvos teritorijos neliečiamy-

bę ir palaikyti vidaus tvarką (61 §). Jis taip pat ruošia įstatymų sumanymus, kariuos vėliau svarsto Seimas. Atskirų ministerių priklauso ir visi valdininkai, kurie tą valdymą vykdo.

V.

Teismas.

Trečiuoju, greta Seimo ir vyriausybės, valdžios vykdytoju yra teismas. Jo užduotys—spręsti neusi-pratimus, kurie kyla piliečių tarpe įstatymus vykdam ir bausti prasižengusius prieš įstatymus. Teismui Konstitucija paveda nedaug vietos, palikdama papras-tiems įstatymams nustatyti koki teismai Lietuvoje įvedami, kaip jie sudaromi—skiriami ar renkami, kurios bylos kuram teismui priklauso ir kurias bausmes gali skirti atskiri teismai.

Konstitucija nustato vieną aukščiausį Lietuvos Teismą. Nė vieno Seimo sprendimo negali atmainyti joks vyriausybės atstovas nei Seimas, bet tik tai teismas. Kadangi aukščiausias teismas yra vienas, tai jo sprendimo negali atmainyti nieks, nes bendra teismo tvarka žemesnis teismas negali atmainyti aukštesnio Seimo sprendimo.

Visi atskirų valdininkų ar įstaigų įsakymai gali būti teismo peržiūrėti; teismas žiūri ne tik to, ar valdininkas elgiasi teisėtai, kaip to reikalauja įstatymai, bet kartu gali spręsti, ar pats įsakymas yra teisėtas, ar atatinckamas valdininkas turėjo teisę jį išleisti.

VI — VII.

Vietos savivaldybės. Tautinių mažumų teisė.

Vyriausybė sprendžia tik tokius valstybės reikalus, kurie yra reikalingi visiems piliečiams ar kurie turi svarbos visai valstybei. Visi vietos reikalai sprendžiami atatinckamų savivaldybių, renkamų tokiu pat būdu, kaip ir Seimas. Pas mus tokios savivaldybės yra valsčių, atskirų miestų valsčių teisėmis ir apskrities ir tarybos miestų apskrities teisėmis. Reikalui esant, tos tarybos gali uždėti visiems tam tikros apskrities ar valsčiaus piliečiams mokesčius, kuriais padengia visas savivaldybės išlaidas. Be to, pas mus ir valstybė savo pajamų dalį užleidžia savivaldybėms tiems patiems reikalams patenkinti. Tarp jų reikalų svarbesnieji—mokyklų išlaikymas, švietimo reikalų aprūpinimas, svei-

katos saugojimas savivaldybės plote, beturčių aprūpinimas, kelių ir tiltų taisymas ir statymas ir t. t.

Be atskirų savivaldybių, gana plačių teisių duoda Konstitucija ir žymesnėms tautinėms mažumoms. Jos kartais turi savo skirtingų tautinių kultūrinių reikalų —

švietimo, labdarybės ir savitarpio pagalbos srityje. Tiems reikalams aprūpinti jos gali sudaryti atskiras savo renkamas įstaigas, apkrauti savo narius mokesčiais ir t. t.

(Bus daugiau).

Amž. Kap.

Prekybos laivų apginklavimas karo metu.

Vokiečių nardomųjų laivų darbai pasirodė pirmą kartą tik 1915 m. sausio mėn., kada Vokiečiai pamatė, jog karas užsitęs ilgam laikui ir suprato Santarvės blokados pavojų.

Vokiečių admiras von Tirpitz, turėdamas uždavinį atakuoti priešų karo laivus, lydinčius prekių laivus ir transportus, pradėjo 1915 m. gegužės mėn. nardomąją kovą su visais priešo laivais, tiek karo, tiek prekybos ir net neutralinių valstybių, nebodamas tarptautinių teisių ir protestų.

Pirmos nukentėjusios valstybės buvo artimi kaimynai. Pirmą nardomąją karo savaitę buvo nuskindinti trys norvegų prekybos laivai, ir nuo to laiko prasideda neutralinių valstybių pasipiktinimas dėl naujos karo vedimo sistemos, nesutinkančios su tarptautinėmis konferencijomis.

1915 m. gegužės m. 8 d. vokiečių nardomasis laivas nuskindino transatlantinį garlaivį „Lusitania“, su kuriuo žuvo 1.200 žmonių. Panašių faktų, tiesa nebetokių žymių, pasikartodavo dažnai. Kovoti su tuo tada nieko dar nebuvo sumanyta, be kai kurių taisyklių, duotų laivų kapitonomams dėl manevrų užpuolius laivą nardomajam laivui ir be apsiginklavimo granatomis apsiginti nuo tų laivų puolimų.

Tik į 1915 m. rugsėjo mėnesį buvo nutarta, kad visi prekybos laivai, vežanti kariuomenę, turi būti apginkluoti 47 m. m. kalibro patrankomis. Po 2 mėnesių (1915 m. lapkričio mėn.), admiras Ronarš, paskirtas vyriausiuoju vadu kovai su nardomaisiais laivais, apginklavo patranka tuos laivus, kurie vežiodavo karo krovinius ir maistą. Panaši priemonė, kuri keli mėnesiai prieš tai rodėsi visai negalima tarptautinės teisės atžvilgiu, buvo patvirtinta ir priimta dėl susidėjusių aplinkybių, Vokietijos sudarytų, ir buvo išplėsta 1916 m. gruodžio mėn., santarvės laivynų atstovų Paryžiaus konferencijoje.

Nuo to laiko buvo ginkluojami viena patranka bendrai visi prekybos laivai, Paskutiniai plaukiojanti tarp Prancūzijos ir Šiaur. Afrikos buvo apginkluoti keturiomis patrankomis. Keliomis patrankomis buvo ginkluojami ir visi prekybos laivai, einanti į Tolimus

Rylus Viduržemio mariomis; po to patrankos buvo atiduodamos Port-Saide.

Tokiems apsigynimo būdams priešinosi tik Jungtinės Šiaurės Amerikos Valstybės, bet 1916 m. balandžio 16 d. Vašingtone buvo oficialiai paskelbta, kad Jungtinių Valstybių vyriausybė pripažįsta apsiginklavimo teisę visiems prekybos laivams apsigynimo reikalui. Buvo betgi pažymėta, kad toki laivai negali dalyvauti agresinguose veiksmuose Nesilaikantiems to laivams Jungtinių Valstybių uostai buvo žadama uždaryti.

1917 m. vasario mėn., nutrauktus su Vokietija diplomatinis santykius, prezidentas Vilsonas prašė kongreso leisti apginkluoti visus Amerikos prekybos laivus ginkluotam neutralumui palaikyti.

1917 m. kovo m. Norvegų prekybos laivų kapitonai kreipėsi į savo vyriausybę prašydami leisti apginkluoti savo laivus. Jei tokia priemonė nebuvo plačiai pavartota neutralinių valstybių, tai tą idėją prielankiai sutiko visi jūrininkai.

Prekybos laivų apginklavimas sumažino nardomųjų laivų darbus; paskiau prekybos laivų apginklavimas patrankomis ir deginančiomis bombomis buvo pakeistas minomis. Nežiūrint to, kad karo pabaigoje pasirodė tikrų nardomųjų kreiserių, laivų skaičius, kuriems dėl savo apginklavimo pavyko išvengti nardomųjų laivų užpuolimo, žymiai sumažėjo.

1918 m. rugsėjo m., kai nardomasis karas buvo mažiausiai intensingas, daugiau kaip 80% visų prekybos laivų buvo apginkluota. 1917 m. lapkričio mėn. buvo nuspręsta sustiprinti prekybos laivų apginklavimą ir po 6 mėnesių kiekvienas prekybos laivas buvo aprūpintas dviem 120 m. m. arba 155 m. m. kalibro patrankomis; paskui prie to buvo pridėta laivo priekyje dvi 75 m. m. kalibro patrankos arba viena mortarą.

1917 m. kovo m. kiekviename uoste prekybos laivai buvo apginkluoti. Pradėjus nardomąją kovą su prekybos laivais, buvo sugražintas senovės paprotis ginkluoti prekybos laivus, kad apsigintų nuo marių piratų (plėšikų) ir korsarų.

B. B.

Kitų valstybių armijos.

Anglija. Oro laivynas.

Pastaruoju laiku Anglijos visuomenė ir karo specialistai labai yra susirūpinę dėl savo nepatenkinamo oro laivyno.

Laikraštyje „Times“ anglų generolas Groves rašo, kad dabartiniu metu Anglija per silpna ore. Jo nuomone, pirmi būsimos karo smūgiai bus atkreipti į priešininko šagiu Anglija daugiau esanti beginklė, negu kitos Europos valstybės.

Prancūzija šituo atžvilgiu pasirodė daug toliau matanti ir ateinančių metų gale turės bent 2000 karo

aparatu neskaitant jos civilio oro laivyno, kuris lengvai galima pritaikinti ir karo veiksmams.

Tasai anglų nerimavimas iššauktas iš vienos pusės gyvu prancūzų prisiruošimu padidinti savo oro laivyną, o iš kitos pusės — labai įdomaus kovos bandymo rezultatais tarp oro ir marių laivynų; tasai bandymas įvyko šiais metais Anglijoje ir parodė, koks pavojingas gali būti orlaivis karo marių laivynui.

Bandymas įvyko birželio mėn. Anglijos kanale; rezultatai, kurie pradžioje buvo laikomi paslėptyje, dabar žinomi su visomis smulkmenomis.

Bandymo esmė ta, kad laivynas, išplaukęs į marias, gavo įsakymą pavartoti visas priemones oro laivynui atmušti. Prie to nebuvo nurodyta, kada ir iš kurios pusės bus įvykdyta ataka. Staiga pasirodė oro eskadrilė, laivynas tuoi pakeitė kursą, kad geriau užsidengtų nuo atakos. Orlaiviai paleido kiek galėdami daugiau dūmų ir apsisūpo jo debesimis, bet dūmų uždanga pasirodė nepakankama. Orlaiviai, atakuodami, vartojo torpedas, nes jos prie atakos pasirodė labiau veiklios, negu bombos; pasėkmingam bombų mėtymui reikalingas aiškesnis ir geriau matomas taikyns.

Trumpiau negu per 1½ minutės, skaitant nuo oro eskadrilės pasirodymo momento orlaiviai spėjo numesti visas savo torpedas pripildytas žibalo, kad paskiau lengviau būtų galima nustatyti pataikinius.

Kai kurie orlaiviai pasiekė 65% pataikinimų, daugeliui laivų buvo pataikinta į labiausiai skaudžias vietas. Visi orlaiviai sugrįžo į savo bazes be nuostolių. Ataka įvyko apie 30 kilometrų nuo kranto.

Šio bandymo rezultatai iššaukė Anglijoje didelį sumišimą, ir ten vis daugiau įsitikina, kad taip greitai žengiant pirmyn oro laivyno technikai, tauta, gyvenanti salose, kaip anglai, negali laikyti save apsaugotu vien tik stipriu marių karo laivynu. Oro kelias liekti atviras.

J. Betcheris.

Rusai. Šių laikų aviacija.

Atkirsta, paskutiniaisiais metais nuo visos Europos, Sovietų Rusija galėjo naudotis tik savo jėgomis visoje technikos srityse. Tas pats likimas buvo ir rusų aviacijos, kuri paskutiniaisiais metais vystosi nepriklausomai nuo užsienių įtakos.

Paskutiniu laiku, kada pradėta legalė ar pusiau legalė prekyba su Rusija, ir tarp karo medžiagos, atvežamos į Rusiją, vieną iš pirmų vietų užima aviacijos medžiaga, laikraščiai praneša apie bolševikų sumanymus statyti oro laivyno uostus ir turėti didelį pašto ir kelioninkų laivyną, kurs lengvai galėtų būti mobilizuotas karui.

Idomu susipažinti su dabartine rusų aviacijos padėtimi.

Rusų karo laivyno yra trys skyriai: a) sausumos aviacija; b) marios aviacija; c) aerostatika.

Laivynui vadovauja vyriausioji oro laivyno vadovybė (Glavvozduchoflot, kurios viršininkas (dabar Semionov) yra tuo pat laiku ir viso laivyno vado. Skyriamas jis yra Karo Revoliucinės Tarybos, kurio priklauso visais atžvilgiais, išėmus operacijas; operacijų atžvilgiu priklauso jis vyriausiojo vado (Glavkom), o mitybos atžvilgiu — vyriausiajam tiekimų viršininkui (Glavnačsnab).

Tokiu būdu, oro laivyno vado priklauso visa Rusijos oro kariuomenė, tiek operacijų, tiek ūkio ir administracijos atžvilgiu.

„Glavvosdnhflot'o“ yra 5 skyriai: 1) inspekcija, 2) mokslo ir technikos komitetas, 3) technikos mokslo skyrius, 4) politikos skyrius, 5) štabas.

Inspekcijai vadovauja vyriausias inspektorius. Jo žinioje yra 4 vyresnieji inspektoriai: sausumos, marių aerostatikos ir aerofotogrammetrijos ir padedamųjų tarnybų aviacijos.

Mokslo technikos komiteto uždaviniu yra išbandyti ir išstudijuoti planus ir išradimus iš įvairių aeronautikos sričių, o taipogi įvykdyti šitus planus gyvenime.

Teknikos mokslo skyrius susideda iš: 1 — aviacijos dalies su sekcijomis: a) technikos, b) sausumos ir marių aviacijos pritaikinimo; 2 — aerostatikos dalies su sekcijomis: a) technikos ir b) pritaikinimo; 3) padedamųjų tarnybų dalies ir 4) bendrojo skyriaus. Skyriaus uždavinys — pritaikinti praktikoje visus technikos mokslo pobūdžio įsakymus.

Politikos skyriaus viršininku yra oro laivyno vado padėjėjas — politikos reikalų komisaras. Jo žinioje yra politiniai komisarai prie štabo vadovybės viršininko ir jo pavaduotojo.

Štabo vyriausios vadovybės viršininkas (dabar Novickij) turi du padėjėjus: taktikos dalies ir technikos dalies.

A. Killand'as.

Nuvytę lapai.

Galima pailsti ilgai žiūrėjus vieną vaizdą, bet negalima nepailsti žiūrint jų daugybę. Todėl tokie sunkūs darosi vokai didelėse galerijose, ir todėl ten visur, kur tik galima atsistoti, tokia pat kamšynė, kaip tramvajaus suoluose sekmadienį.

Gerai tam, kas gali nugalėti save ir pasirinkti iš visos aibės mažutį vaizdų rinkinį, kad lankytų juos nuolat.

Tuo būdu galima nepastebimai pašaliniai akiai išsiskirti tam tikrą mažutę galeriją specialiai sau, kad ir išmėlytą po visas sales. Tada viskas, kas nepriklauso prie šitos mažutės kolekcijos, darosi tik pagražinimo dalykais, dekoracijomis, į kurias eidamas pro šalį žvilgtleri, bet kurios nevargina akių.

Kada-ne-kada atidengi vaizdą, kuris buvo pirma nepastebėtas, ir tuojau pridedi jį prie savo pasirinktos galerijos. Taip nuolat didėje rinkinys ir, sistemingai naudojantis tuo metodu, galima surinkti didelę vaizdų kolekciją ir padaryti iš jos kaip ir savo nuosavybę.

Bet paprastai tam neužtenka laiko. Tada tenka lenkintis mokėjimu greitai orientuotis; pasižymi kryželiais kataloge vaizdus, kuriuos nori geriau apžiūrėti, panašiai kaip girininkas, eidamas per mišką, žymi medžius.

Suprantamas dalykas, kad tos mažutės privačios galerijos labai įvairaus privalumo. Nevisada galima rasti tarp jų didžiųjų, žinomų dailininkų kurinių, tuo tarpu kaip ten dažnai duodama garbinga vieta neįvykiams ir paprastiesiems vaizdams. Kad supratus tą ypatingą vaizdų pasirinkimą galerijos eilėje, geriausia eiti su tokiu vadovu, kuris jau yra rinkęsis panašių kolekcijų.

Štai vienas vaizdas iš tokio privačio rinkinio.

1878 m. „Salėje“, tos salės kampelyje, kabėjo anglų dailininko Evertono Sainsberi vaizdas. Jis neviliojo akies nei savo nepaprastu didumu, nei savo mažumu, jis netenkino jūlaus smaltumo, ir nei jo varšų parinkime, nei piešimo būde nebuvo nei mažiausio esančio madoje ekstravagantiškumo ženklo.

Bet vis dėlto, praeidamas pro šalį, kiekvienas dirstelėdavo į jį nuolankiu žvilgsniu, kadangi jis darė malonaus įspūdžio ir jo siužetas buvo paprastas ir suprantamas.

Tai buvo porėlė įsimylėjusių, kurie truputį susipyko. Ir žiūrėtojai šypsojosi, nes kiekvienam buvo pažįstami tie malonūs, mažučiai nesusipratimai, kurie yra tokie audringi ir tokie trumpi; jie atsiranda dėl įvairiausių nesuprantamų priežasčių, bet visada baigiasi bučiais.

Ir tasai vaizdelis pamažėle surinko apie save nedidelį ratelį; galima buvo pastebėti, kad jisai buvo išrinktas daugeliui atskirų kolekcijų.

Bendrai, vyriausios vadovybės organizacija apgalvota smulkiai ir sąmoningai. Administracijos aparatas pastatytas visai gerai.

Rusų karo oro laivyno vadai turi daug planų, bet šiuos planus įvykdyti trukdo ligi šiolei dvi priežastys: pakankamai išmokyto personale ir technikos priemonių trūkumas. Vyriausioji rusų vadovybė rūpinasi pašalinti šiuos trūkumus.

Caro rusų armija turėjo silpną oro laivyną. Žmonių medžiaga, kurią paliko imperatoriaus Rusija respublikai, neturi didelės vertės. Lakūnų eilės papildytos dabar mekanikais ir gabiais kareiviais; be to, tie lakūnai turėjo būtina priklausyti prie komunistų partijos. Žemas raudonųjų lakūnų išlavinimas (žemesnis už caro), privertė sovietų valdančias sferas padaryti griežtesnių žingsnių toje srityje. Ypatingos dėmės atkreipta į aviacijos mokyklas.

Dabar Rusijoje yra keturios pilotų mokyklos (Maskvoje, Petrapilyje, Jegorjevske ir Taškente) ir observatorių mokykla (Petrapilyje).

Būtina priėmimo į mokyklą sąlyga, nežiūrint specialių žinių, yra priklausymas prie komunistų partijos.

Geriausiai iš tų mokyklų pastatyta Maskvos mokykla (aukštoji). Ji turi daugiau, negu kitos mokyklos, gerų aparatų.

Be to, Maskvoje yra dar aukštoji aeronautikos mokykla — „Aviatechnikum“, iš kur išeina inžinieriai, aviacijos specialistai.

Dauguma aparatų yra likę nuo imperatoriaus oro laivyno arba užgrobtai iš baltųjų armijų; mažai tėra šių laikų vidaus gamybos aparatų, o dabar nuolat didėja aparatų skaičius iš nelegalių vokiečių transportų.

Rusuose yra šių tipų aparatų: „Forman“ „Sopwith“, „de Havilland“, „Liberty“, „Moran“, „Nieuport“, „Ilija Muromiec“, „Bregiet“, „Friedrichshafen“. Kaip matome, įvairumo daug.

Rusijoje yra 5 orlaivių fabrikos: Maskvoje „Dux“ ir „Gusarenko“, Petrapilyje „Ščetinin“, Penzoje „Liebied“, Odesoje „Anatra“. Maskvoje yra, be to, dvi orlaivių motorų fabrikos, kurfos dirba motorus „Rhone“ ir „Salmsen“ tipo (10—15 per mėnesį), o fabrikoje „Dux“ padaroma per mėnesį 5—7 „Hispano—Suiza“ motorai.

Mažesniems taisymams yra įrengti parkai, kurie daro tik mažą remoną.

Aviacija daug kenčia dėl benzino ir alyvos stokos. Benzino vietoje, vartojamas smirdanti nafta ir spirito „skiedinys“, kuris neduoda gerų rezultatų.

Paskutiniu laiku rusai padarė didelių užpirkimų užsieniuose ir, vokiečiams padedant, nemažai jų yra gavę. Transportai eina iš Italijos, Anglijos ir Vokietijos per Konstantinopolį, Rytų Prūsiją arba Petrapilį. Tie transportai žymiai pakelia rusų aviaciją.

Labai yra susidomėjusios oro laivynu aukštesnės sferos. Nesenai yra įsteigtas specialis komitetas iš trijų narių, kuriam pirmininkauja Trockis; to komiteto tikslas — reorganizuoti oro laivyną ir pastatyti jį Europos laivynų aukštumoje.

Projektų yra labai plačių. 1924 m. rusai nori turėti 10 000 orlaivių su atitinkamu išlavinto personalo skaičiumi. Manoma įsteigti lakūnų mokyklas kiekviename dideliame mieste. Įvykdžius tai praktikoje, Rusija turės stiprų oro laivyną.

Paskutiniu laiku rusai stengiasi padaryti savo kariuomenę panašią į Europos kariuomenę. Didelių medžiaginių priemonių vartojimas ir sistemingas darbas duoda jau dabar žymių rezultatų.

Majoras Ružancovas.

Dažnai prieini prie to pažįstamo kampelio, o tenai jau vieta užimta ir beveik visada atsiskyrusio žiūrėtojo, kuris stovi prieš vaizdėlį giliai susimąstęs. Tenai būdavo įvairiausių žmonių, bet prieš tą vaizdėlį visų būdavo vienodi veidai; lyg jis būtų atsispindęs išblyškusiame geltonu atspalviu.

Bet užtekdamas tik prieiti arčiau, ir žiūrėtojas paprastai pasitraukdamas: lyg gėrėtis tuo kuriniu būtų galėjęs vienu laiku tik vienas žmogus, lyg kiekvienas jautėsi su juo gariausiai atskirumoje.

Atskirame sodo kampelyje, stipriai prisiglaudusi prie aukštos akmeninės sienos, stovi atidengta palapinė. Paprastai sukalta ji iš žalių lentelių, sudarydama statų lanką su užpakaline siena. Visa palapinė apaugusi laukinėmis vynuogėmis, kurios, lipdamos nuo kairės pusės į stogą, iš dešinės kabo ilgomis vaikščiomis šakomis.

Vėlus ruduo: palapinė jau neteko savo tankaus lapų užtiesalo. Tik kai kuriose laibose laukinių vynuogių šakelėse tebėra dar lapų. Ir prieš visai jiems nukrintant, vasara dovanojo jiems atsisveikindama visas dar pasilikusias jai varšas ir, lyg lengvi raudonų ir geltonų žiedų vainikai, kabo jie dar kurį laiką, puošdami savo liūdnu rudens puikumu.

Aplinkui žemėje guli nukritę lapai; ir vėjas su didžiausiu atsidėjimu pasirinko iš jų pačius gražiausius ir prieš pačią palapinę suvarė juos į mažutį, gražų kampelį.

Medžiai jau nugainioti, ir vienoje nuogoje šakoje sėdi mažas sodų dainininkas rausvai ruda krūtinėle patsai panašus į nuvytusį lapą, ir nenuilsdamas karto ja garsus, kuriuos prisimena dar iš savo pavasario dainų.

Vienintelis puikus vaizdo dalykas — tai vijoklis, kadangi vijoklis, kaip rūpesnis, visada gražus — ir žiemą ir vasarą.

Jis lipa, apsikabindamas savo mažučiais ūseliais, išlenda vos pastebimomis skylėlėmis ir kada, pagaliau, pasirodo didelis ir stipras, tada tik mes pastebime, kad jis nesiduos panaikinamas ir kad jisbe gailėsčios tęsia savo trobesio griaujamąjį darbą.

Bet vijoklis panašus į „geriausią rūpesnį“ — jį slepia griaujamąjį darbą geriausiuose žibančiuose lapuose. Ir žmonės šypsosi, nušvetusiais veidais, dedamiesi nežiną, kad jie randasi vijoklio apdengtuose griūvėsiuose.

Palapinės vidury šiaudiniame krėsle sėdi jauna mergaitė; jos rankos sudėtos ant kelių. Ji sėdi nuleista galva, ir kažkoks nesuprantamas ūpas matosi jos gražiame veide. Tai ne liūdesys, ne pyktis, arba dar mažiau paprastas kaprizas, ne, tai greičiausia gilus skaudus apsvylimas. Ji atrodo, lyg jai reiktų kažko nustoti, ir ji stengiasi sulaukyti tai, lyg ir jai kažkas būtų nuvytę.

Jis stovi, pasirėmęs viena ranka į jos krėslelę ir matyt, jau pradeda suprasti, kad padėjimas pasidarė

Iš žydų istorijos Vilniaus krašte.

Atgimusi Lietuvos valstybė šiais metais švenčia savo senovinės sostinės 600 metų sukaktuves. Ši šventė turi ypatingo intiminio graudingo pobūdžio, nes ji yra lydima liūdesio dėl priešų užkariavimo, dėl mūsų brolių priespaudos ir pavergimo, dėl istorinės sostinės pažeminimo.

Mums žydams gerai žinomas tokių švenčių pobūdis; mūsų sieloj kiekvienas tautinis skausmas turi rasti gyvo atbalsio. Bet šiose sukaktuvėse, jo džiaugsmuose ir ašarose, mes dalyvaujame ne tik kaip užjaučiantieji žiurovai, bet kaip tiesioginei dalyviai. Vilnius ir Vilnija tampriausiai surišti su žydų istorija pastaraisiais amžiais, šio krašto likimas nenutraukiamai surištas su visų Lietuvos žydų likimu. Neveltui mūsų raštijoje Vilnius dažnai vadinamas Lietuvos Jeruzalė, t. y. Rytų žydų centru.

Kuomet Vilnius tapo žymiu žydų centru, mes žinome gana tiksliai — tat įvyko XVI amžiaus vidury. Bet kuomet žydai iš pradžių įsikūrė Lietuvoje — tat sunku tiksliai nustatyti. Literatūros šaltiniai apie Lietuvos istoriją labai menki iki pat Vytauto laikų. Galima manyti, jog gyventojai žydai kartu su rusais persikėlė į šiaurę XIII amžiuje po totorių užpludimo. Kijeve, Volunėje ir Galicijoje mes sutinkame žydų žymų skaičių, pradedant nuo X amžiaus; nuo to pat laiko jie pasirodo Mažojoj ir Didžiojoj Lenkijoje. Gedimino laikais, kai Vilnius tapo sostine, žydai galėjo pusirodyti ir Lietuvoje. Jokių tikybinų persekiojimų stabmeldingoj Lietuvoj nebuvo. Tuo laiku, kai kaimynė Prūsijoje kryžiuočiai sudegindavo kiekvieną patekusį į jų rankas vaideliotą (stabmeldį) ar žydą (1310 m. įstatymās), Gediminas 1323 m. sausio 25 d. rašo savo laiške: „Mes atidarome kiekvienam, turinčiam tam gerą norą, laisvą priėjimą į mūsų žemes, teritorijas ir karaliją — kariam, ginklanešiams, pirkliams,

visokiems malininkams: kalviams, vežimininkams, kurpiams, odininkams, malūninkams, smulkiems pirkliams, visiems jiems esame pasirengę duoti žemės, kiekvienam pagal jo vertę. Tie, kurie panorės apsigyventi pas mus nausėdžiais, gali naudotis mūsų žeme per dešimtį metų be mokesnių. Pirkliams mes atidarome nekliudomą įėjimą ir išėjimą mūsų žemėse be jokių muitų ir prievolių“. Dar ryškiau išreiškė Gediminas savo tikyby toleravimą prakalboj, laikytoj Popiežiaus pasiuntiniams 1324 m. lapkričio 4 d.: „Aš nedraudžiu, pasakė jis katalikams, tarnauti Dievui savo įpročiais, nedraudžiu rusams melstis jų apeigomis, o lenkams — jų papročiais. Leiskite ir mums garbinti Dievą mūsų apeigomis, visi mes turime vieną Dievą“. Pastarieji epiniai žodžiai primena žinomas eiles iš Malachijaus pranašo.

Algirdo ir Kęstučio garbingo valdymo metu, matyti, jau buvo susidarę žydų bendruomenių, nes 2389 metais mes randame Gardine bendruomenę su atskira sinagoga, kapinėmis ir savomis žemėmis: Pirmieji tikri rašto dokumentai liko nuo Vytauto viešpatavimo pradžios — tai yra plačiosios privilegijos Brastos ir Gardino žydams 1388 ir 1389 metais. Apie kitas bendruomenes tose privilegijose neminama, nes Vilnius ir Trakai tuo metu dar priderėjo kunigaikščiui Skirgailai. Vėlesniais Vytauto viešpatavimo metais mes turime žinių apie žymų žydų skaičių Trakuose, kurie tada buvo didžiosios kunigaikštijos sostinė ir buvo didesni už kaimynį Vilnių. Prancūzų kelioninkas Guillebert de Lannoy, keliaęs per Trakus 1414 metais, rašo: „Šiame mieste gyvena vokiečiai, lietuviai, rusai ir didelis skaičius žydų, o kiekviena tautybė turi savo atskirą kalbą“. Žydų skaičius ypač išaugo po Vytauto žygio į Krymą 1396 metais, iš kur jis atsivedė daugelį belaisvių žydų. Tai buvo daugiausia ka-

daug rimtesnis, negu jis manė. Jis išmėgino visus būdus išlyginti ir priversti ją užmiršti tą tokį mažutį pradžioje nesusipratimą. Jis įkalbinėjo jai rimtumą, jis mėgino juokuoti, jis prašėsi atleidžiamas, jis nusizeminio, — gal būt, daugiau, negu norėjo, tačiau viskas veltui. Nieks, rodosi, negalėjo išvesti jos iš pusiau numirusios padėties, į kurią ji buvo pakliuvusi.

Todel jis nusilenkia į ją su baime veide:

— Bet juk tu žinai, kad sielos gelmėje mudu taip stipriai mylime vienas antrą!

— Kodel gi mudu pykstame taip greitai, ir kodel mudu toki žiaurūs ir toki pikti ant vienas antro?

— Bet, brangioji, visa tat prasidėjo dėl tokių niekų!

— Juo labiau! — atsimink tik tai, ko mudu nesame prikaltėję vienas antram. Kaip mudu stengėmes surasti kaip tik tuos žodžius, kurie, mudu žinojome, labiausiai mus palies ir įžeis. O! Tik reikia pagalvoti, kad mudu naudojome vienas antro pažinimu tam, kad atrastume kaip tik tuos žodžius, kurie labiausiai įžeidžia — ir tat mudu vadinamė meile!

— Brangioji nežiūrėk į tai taip tragingai — atsakė jis, mėgindamas juokuoti — kad ir kažin kaip žmonės mylėtų vienas kitą vis delto esti atsitikimų, kada jie ne visur sulinka, tat jau negali būti kitaip!

— Ne, ne! — suriko ji — turi gi būti meilė, prie kurios joks nesusipratimas nėra galimas; arba aš apsirikau, ir tas, ką mudu vadiname meile, ne kas kita, kaip...

— Nėbijok dėl meilės! — pertraukė jis karštai — ir karštais tikinančiais žodžiais pradėjo piešti tą jausmą, kuris taip kelia žmones, moko nuolaidumo kitų

silpnybėms, kuris duoda mums aukštesnę laimę ir kuris, nežiūrint visų mūsų priešingumu, jungia mus gražiausiais ryšiais.

Bet ji klausė jo neatsidėusi; jos žvilgsnis bėgiojo po nuvytusį sodą, ji traukė į save sunkius augalų garavimus — ir galvojo apie pavasarį, apie viltį ir apie visagalę meilę, kuri nuvysta kaip rudens gėlė.

— Nuvytę lapai, — ištarė ji ramiai ir, keldamasi iš vietos, išmėtė koja visus gražius lapelius, kuriuos vėjas taip sunkiai surankiojo.

Ji nuėjo per alėją, vedusią į namus; jis sekė paskui ją netoli jos. Jis tylėjo, nes negalėjo atrasti žodžių. Kankinantis baimės ir silpnumo jausmas apėmė jį visą; jis klausė savęs: ar pasieks jis dar ją, ar jau i nutolo nuo jo per šimtus varstų.

Ji ėjo palenkusi galvą ir žiūrėjo į gėlių ežes. Astros stovėjo kaip išdraikytos popierinės gėlės nuvytusiame bulvių žalumyne; storos jurginių galvelės kabėjo ant nulinkusių kotų, o štok-rožių viršūnėse buvo mažų sustirusių burbuolyčių ir didelių šlapių supuvusių gėlių kotų apačioje.

Kartėlis ir apsilvylimas apėmė visą jos jauną širdį ir tuo tarpu, kada gėlės merdėjo, ji tarpo žiemos gyvenimui.

Taip dingo juodu alėjoje. Bet tuščias krėslas pasiliko vystancioje palapinėje, ir vėl vėjas rūpestingai rankiojo lapus į mažutį kampelį.

Ir su laiku kiekvienas iš mūsų, — vienas paskui kitą, — atsisės tuščiam suole sodo kampelyje ir domiai žiūrės į mažutį nuvytusių lapų kapelį.

Vertė B. K.

raimai, kurie dar iki šiol išsilaikė Trakuose ir tebekalba grynąja totorių kalba. Karaimų padavimais, iš viso jų persikėlė Vytauto laikais apie 350 šeimynų.

Per visą 15-tą amžių Brasta, Gardinas ir Trakai buvo didžiausios žydų bendruomenės. Atskiri žydai, gyvenę Vilniuje, paprastai taip pat buvo vadinami Trakų piliečiais, nes to miesto žydai naudojo didelėmis privilegijomis. Trakų žydai užėmė visą miesto pusę, turėjo savo magdeburgiją su žydų vaitu, ir galėjo be maito pirkliauti su visa Lietuva. Aplink miestą jie turėjo žymių žemės plotų, kuriuos patys apdirbdavo. Kaimyniniam Vilniaus miestui augant, Trakų žydų dalis persikėlė ten, ir XV amžiaus pabaigoj mes sutinkame juos čia jau gana dažnai, nepaisant piliečių vokiečių pasipriešinimo. Išskyrus karaimus ir nedidelį Krymo rubinistų skaičių, visi kiti žydai iki XV amžiaus galo kalbėjo rusiškai, nes jie buvo atvykę nuo pietų iš Kijevo ir Lvovo. Tik XVI amžiuje pastebima didelė žydų imigracija iš Lenkijos, ir visas gyventojų žydų pobūdis žymiai kinta. Bet ir ilgainiui, iki pat Lenkijos padalinimo, Lietuvos žydai išlaikė savo originalumą. Jie sudarė savo atskirą tautinę organizaciją „Lietuvos Vaadas“, į kurią teįeidavo tik Lietuvos ir Gudijos bendruomenės. Lietuvos žydų Centru iš pradžių buvo Brasta, o nuo XVIII amžiaus — Vilnius. Lietuvos ir Gudų teritorijoje žydai tapo žymia miestų gyventojų dalimi ir kartu su lietuviais ir gudais patvariai išlaikė Lenkų ir Rusų jungą.

Dabar, Lietuvos valstibingumo atgimimo gadinėj, senosios Lietuvos valstybės sostinės — Vilniaus — okupacija taip pat opiai jaučiama žydams, kaip ir lietuviams. Bet kol tebegyvuoja mūsų bendras psichologinis sąryšis su Vilnium, mes esame įsitikinę, jog mūsų teisingas reikalas nežus ir jog greitai laiku ateis susijungimo diena.

Šeši šimtai metų bendro gyvenimo supynė per tvirtą sąryšį, kad jis galėtų būti prievarta nutrauktas.

Dras J. Bruckus.

Vilniaus jubiliejaus iškilmės Kaune.

(1922 m. IX 29)

5 val. po piet Duonelaičio gatvėje prasidėda nepaprastas judėjimas. Žygiuoja begalinės sienos pės-tininkų, plaukia lyg matios raitininkų eskadronai, at- dunda lyg griaustinis artilerija didžiausia žmonių mi- nia. Visi skuba į šventiškai pasipuošusį Muziejų...

Aukštai skraido, tartum paukščiai, orlaivių virti- nės. Minia klega užia.

Staiga viskas nutyla; ulanų pulkas groja skam- bų prezidento maršą. Laisvės Varpas pertraukia jo garsus ir virpėdamas skelbia jubiliejaus pradžią.

Iškilmės pradėtos. Artilerijos orkestras pradeda ritmingai groti „Tėve mūsų“. Visi nusiėmę kepurės, seka skurdžius varpo garsus ir tartum drauge su jais iekia mintimis į pasiilgtą Gedimino pilį.

Į sakyklą įlipa žilas Vaižgantas kanauninkas Tu- mas ir prąbyla į susirinkusius. Sveikina jis Lietuvos piliečius su Vilniaus jubiliejaus švente ir veda visus į tą Vilnių, kuris buvo prieš 600 metų, — į pasakingą- jį Vilnių. Gediminas norėjęs pastatyti tvirtą pilį — kurios negalėtų įveikti priešai, kuri būtų galinga ir amžinai lietuviška. Pasišaukęs krivių, jis liepęs jiems duoti patarimą, kaip reikia toji pilis statyti, kad ji iš tikrųjų būtų neįveikiama. Kriviai kunigaikščiui atsakė

kad tik tada būsianti pilis tokia, kai ji bus pastatyta ant gyvo žmogaus; o tasai žmogus turys būti vienin- telis motinos numylėtas sūnus. Tik jei atsirasianti tokia molina, kuri savo rankomis įstumtų tą savo vai- ką į duobę ir užrįstų ant jo pirmąjį akmenį — tik ta- da pilis būsianti tvirta. Ilgai ieškoję, pagaliau radę lietuvę patriotę. Ir kai buvo pasirengusi stumti savo vaiką į duobę, tasai paprašęs leisti jam užduoti tris klausimus: jei į tuos klausimus kriviai atsakysią, jis sutinkas savo valia mirti. Leidus jam, užklauses: kas yra lengviausia, saldžiausia ir keičiausia? Ir atsakę kri- viai: lengviausias esąs pūkas, saldžiausias midus ir keičiausias plienas. Tada jaunikaitis atsakęs: Ne, „len- lengviausias yra motinai kūdikis ant rankų, saldžiau- yra kūdikiui motinos pienas ir keičiausia motinos šir- dis, kuri mane čia atvede numirti“. Gediminas susi- mąstęs. «Ne, sakęs, to jaunikaicio neduosiu žudyti leškokite kitų būdų stipriai piliai pastatyti». Ir nus- predę kriviai, kad reikia tuo pat būdu paaukoti die- vams nekalčiausią ir gražiausią Lietuvos mergaitę. Tokią mergaitę atradę. Atėjusi ji su gėlių pluokštu. Ir kai įmetę į duobę, norėję ją užpūti žemėmis, staiga išvydę visi stebuklą iš rankų iškritusios jai gėlės ir uola, nuslinkusi, apvožusi gėlę. Visi supratę, kad die- vams užtenka gėlių, mergaitės vietoje. Ir palikę mer- gaitę gvą, o pilį pastatę ant gėlių pluokštelės.

Kanauninkas, papasakojęs tą padavimą, paaiškino jį šitaip. Lietuviai — minkštaširdžiai. Jų stipriausias gin- klas tai poezija ir kultūra. Ne žmonių krauju jie at- sieksią savo Vilnių, o širdimis. Ir Vilnius turėsias būti vėl mūsų. Savo prakalbą kanauninkas užbaigė pa- gerbimu žuvusių už tėvynę.

Ir pravirko graudūs Bethoveno gedulingojo mar- šo garsai. Tyliai-klausėsi tų garsų susirinkusi minia, nuleidusi galvas, su skausmu veiduose.

— Ar jus girdite, kaip ten kala aut stogo darbi- ninkai? Jie kala nesmarkiai, bet be paliovos. Taip ir mes, mokslo žmonės, kalsime nenustodami jums, pi- liečiant, į galva Vilnių. Jis yra buvęs nuo senovės mū- sų ir turi juo būti.

Taip prakalbo į žmones profesorius J. Yčas. Jis paaiškino, kokią didelę svarbą turi Lietuvos kultūros gyvenimui Vilnius; kad be jo sunku yra kelti Lietu- vos kultūra, kuri Vilniuje, be abėjo, pas.vytų Vakarų kultūrą. Profesorius užbaigė savo kalbą ragindamas kariuomenę sugražinti Vilnių Lietuvos mokslui.

Ir lyg atsakydamas profesorui, paėmė balsą mū- sų kariuomenės Vyriausias Vadas generolas Stanaitis. Jis pažymėjo, kad Lietuvos kariuomenė ne šiandien, ryt atsiims savo sostinę. Lenkai grobikai neišsilaikys prieš tą galybę, kur tėvynės meilė ir kardas eina iš- vien. Vyriausias Vadas ragino senus tėvukus, močiutės, žmonas ir seseris paveikti savo artimus vyrus karius, kad atimtų pagrobtą Vilnių.

Entuziazmingi «Valio!» pertraukė kelis kart Ka- riuomenės Vado žodžius.

Staiga — prašneko varpas. Ėmė gausti „Lietu- va, tėvyne mūsų“. 21 patrankos saljutas, lyg nubudęs iš ilgo miego Perkūnas, sutrenkė tolumoj.

Muziejiaus kuoro vėliavos, grojant artilerijos or- kestrui marša, nusileido. Iš kuoro pasigirdo senovės Lietuvos aidas — „Ragai“.

Varpai dar sugaudė „Švinta aušrelė, ir „Marija gražiausia panelė“, ir visi ėmė skirstytis.

Tačiau dar ilgai skrajojo dangumi feierverkai, urzgė ugnies lietumi raketos. Ir visas Kaunas, nušvitęs tūkstančiais ugnių sluntė Gedimino piliai širdingą sveikinimą.

Iš mūsų santykių su latviais 1920 metais.

Pirmoji žinia apie Aukšt—Kuršą tilpo „Latvijas Vestnesis“ rugpiūčio 17 d. 26 numeryje. Ten kalbama, kad, lietuvių okupacijos norams įsivyravus, jie pradėję žengti pirmyn Jakobštato link, užimdami grynai latviškas sritis. Dvieta, Babrene, Kaldobrunoje toks elgesys esąs neleistinas, ypač iki derliaus nenuėmus. (Pranešėjas A. S.).

„Latvijos Kareivio“ rugpiūčio 21 d. 150 Nr. A. G. plačiame straipsnyje pažymi lietuvių nedžentlmenišką pasielgimą neišenant iš Kuršo, tuo tarpu kaip latviai pirmuoju pasiūlymu išėję iš Lietuvos, kur bermontininkus bevydami buvo užėję, ir nedėkingumą latviams, kurie uoliai gynę lietuvius prieš savo draugus lenkus (!). Reiškiamą pretenzijos į pasienio sritį Kauno rėdybos pusėje net iki Jonišio, nes ten buvusios kadaise Žemgalių pilys. Pajuokiamos lietuvių pretenzijos į Palangą ir Ilukštą. Išrodoma, kad Aukšt—Kuršas esąs latviškas jau 500 metų. Vienas iš įrodymų jo latviškumo esąs tas, jog ten susidaręs partizanų pulkas ir gimę Rainis ir Akuraters. Raginama spauda ir seimas kreipti daugiau dėmesį į Aukšt—Kuršo klausimą ir mesti nuolaidumą, kuriuo pradėję Valką ir užleidę lietuviams Žeimius ir Žagarę.

Patariama imtis griežto tono, verto valstybės, sėkmingai kovojusios su dviem galingom valstybėm.

„Latvijas Vestnesis“ 30 Nr. (rugpiūčio 21 d.) reiškiamą patenkinimo, kad visuomenė, ypač valdžia, mažai tekreipianti dėmesį į Aukšt—Kuršą, kur lietuviai elgiasi kaip baisiausi okupantai ir tikri vokiečių mokiniai. Kad vietiniai gyventojai būtų lietuviams prielankesni, jie gerinasi tiems gyventojams dalindami sėklas, baisiausiai agituoja prieš latvių valdžią, platina melagingas žinias, persekioja latvių veikėjus. Lietuvių tame krašte esą maža, daugiausia žydai, gudai ir lenkai (o kame gi latviai? St.), o gyventojų tikyba neduodanti teisės pretenduoti į kraštą. (A. Sestulis).

„Latvijos Kareivis“ 151 Nr. (rugpiūčio 22 d.) pabrėžia mūsų spaudos agresingumą spręsdamas iš „Litauische Rundschau“ straipsnio, kame palaikomi lietuvių reikalavimai į Palangą ir Alukštą. „Jaunakas Žinias“ rugpiūčio 21 d. 190 Nr. daromos ištraukos iš ano „Latv. Kareivio“ straipsnio ir laukiama St. Seimo žodžio šiuo klausimu.

1920 VIII. 19 d. latvių karo atstovas Lietuvoje v. I. Krautis pranešė mūsų valdžiai, jog gautomis iš Latvijos žiniomis mūsų kariuomenės dalys Ilukės srityje perėjusios liniją Kazimieriškiai, Šabalai, Puriai, Kalubetvise—Radebaudsruhe ir užėmusios liniją Bever, Asern.

Patikrinus, pasirodė, jog šios žinios iš pagrindo neteisingos ir jog mūsų kariuomenė aukščiau už minėtą liniją nėra nužengusi.

Nežiūrint to, latvių spauda vis tą provokatoringą

žinią kartojo, visap ją komentuodama. Prie progos latvių spauda reišė simpatijos lenkams ir mūsų stengimasi atvaduoti Vilnių vadino beprotiška ir imperialistine manija kurti Vytauto laikų valstybę.

1920. VIII. 24 d. vakariniu traukiniu atvyko iš Rygos į Kauną latvių karo komisija, su gener. štabo pulk. Cepliten priekyje, pasitarti ir išspręsti iškilusiems Alukšto apskrityje nesusipratimams.

25 d. į Beverną Dveteną ir Išeną (Alukštos apskrities) atvyko du latvių (2 ir 12) pėstininkų palkai. Ten pat atsijusta daug maisto ir amunicijos. Pasklido gandų, jog latviai pulsia Ilukštą, Ilaukę ir Subatą. Ir iš tiesu.

VIII. 28 latvių kariuomenė puolė mūsų sargybas Šabalių ir Purių kaimuose, nuginklavo ir jų vietoje pastatė savąsias. Purių sodžiuje buvusiam mūsų Šliozbergo valsčiaus komitetui buvo liepta baigti darbą ir pranešta jam apie to valsčiaus prijungimą prie Latvijos.

Mums griežtai užprotestavus prieš tą brutalią ir niekuo nepateisinamą elgesį, VIII. 28 17 val. latviai apšaudė Šabalių kaimą. VIII. 30 16 val. latviai apšaudė taip pat ir Purių kaimą, ir ten vėl buvo pastatytos mūsų sargybos.

IV latvių div. vadas per savo ryšių oficerius pranešė, kad iš jo pusės įsakymo peržengti mūsų liniją nebuvo duota, ir kad šis apgailėtinas atsitikimas įvykęs jaunesniųjų viršininkų iniciatyva.

Tačiau jau IX. 3 d. „jaunesniųjų viršininkų iniciatyva“ latviai perėjo visą demarkacijos liniją ir užėmė Šabalius, Radebaudsruhe ir Laseną, 12 pėst. latv. pulko 5-os kp. užėmusios Laseną, vadas, pranešė, jog jie gavę įsakymą užimti naują demarkacijos liniją Subačiaus Ilukšto vieškeliu. Anot to paties kuopos vado, toji linija esanti naujai nustatyta siena tarp lietuvių ir latvių. Pranešus tam kuopos vadui, jog mums nieko apie tą naują demarkacijos liniją nežinoma, jis pasitraukė 200 žings. už Laseną ir pasiuntė pranešimą savo pulko vadui. Iš Šabalių kaimo mūsų šaukiami atidengė ugnį į einančius pirmyn latvius, bet latviai, neatsakydami į mūsų šaudymą, apsupė kaimą ir paėmė sargybą į nelaisvę.

Po kiek laiko sargybai buvo gražinti ginklai ir liepta vykti į savuosius. Tai pačiai sargybai latviai pranešė, jog jie turi įsakymą mūsų šaukiami nešaudyti, o tik be kovos užimti naują liniją. Per latvių ryšių oficerius dėl šio atsitikimo buvo užklaustas latvių Žemgalių IV divizijos vadas, kuriam taip pat buvo pranešta, jog mūsų kariuomenės dalys nieko apie naujos demarkacijos linijos nežino, ir prašyta, tolimesniems nesusipratimams išvengti, atitraukti IX. 4. 18 val. savo dalis į seną demarkacijos liniją.

Lt. Statkus.

(Bus daugiau).

Iš Karių Ekonominės Bėndrovės gyvenimo.

1921 m. kovo mėn. Bėndrovės apyvartoje buvo 25 000 auks., tų pačių metų liepos mėn. apyvarta siekė jau 70.000 auks., spalio mėn. — 237.000 auks., lapkričio mėn. — 365.000 auks., o gruodžio mėn. — 575.000 auks. 1922 m. sausio mėn. 1 d. Bėndrovės pelno buvo 203.716 auks. 15 sk.

1921 m. gruodžio mėn. 31 d. B-vės balansas buvo toks:

A K T Y V A S

Gyv. pinigais kasoje	Auks.	69.157.44
Koop. Sąjung. pajai	"	1.000.—
Prekės parduod. kainomis	"	822.730.—
B-vei skolingi įvairūs asmenys	"	47.197.—
Kilnojamasis turtas	"	56 486 50
Viso Auks.		996.671.94

P A S Y V A S

Narių pajai	Auks.	50 150.—
Grąžintini narių pajai	"	100.—
Atsargos kapitalas	"	7.643.—
Bendrovė skolinga statytojams už prekes	"	200 531.69
Pakelta perkamoji prekių kaina	"	82 273.—
B-vės pelnas	"	203 716.15
B-vė skolinga įvairioms įstaigoms	"	452 258.10
Viso Auks.		996.671.94

Visuotinas Ek. B-vės narių susirinkimas š. m. gegužės mėn. 21 d. nutarė gautąjį pelną paskirstyti šiaip:

atsargos kapitalą 25 nuoš.	Auks.	50.929.—	Lietuvos Universitetui	Auks.	5.000.—
pagrindinį kapitalą	"	46.578.77	Karo Muziejui	"	5.000.—
dividendą pajams 12 nuoš.	"	6.030.—	Dovanos Valdybai	"	25.000.—
premiją už įpirkimus nuo sumos	"	37.178.38	Priedabos Komitetui	"	10.000.—
Auks. 619.639.75 — 6 nuoš.	"	10.000.—	Dovanos tarnautojams	"	3.000.—
Komiteiui invalidams šelpti	"	10.000.—	Į taup. skol. tarnaut. kasą	"	5.000.—

Pastaruoju laiku Bendrovės apyvarta dar labiau padidėjo. Pvz., š. m. rugsėjo mėn. 1 dienai bendroji apyvarta ir balansas atrodė šiaip:

	Rugpjūčio mėnesio apyvartos		Balansas š. m. rugsėjo mėn. 1 dienai	
	Debetas	Kreditas	Aktyvas	Pasyvas
Kasos sąskaita	3.108.424 93	3.025.963 62	173.898 48	—
Prekių "	3.805.225 12	2.330 714 19	4.659.223 45	—
Įvairių asm. ir įst. sąsk. Pajų "	2.700.868 23	3.240.171 80	—	1.856.602 —
Kilnojamojo turto "	4.680 —	17.100 —	136.922 60	131.650 —
B-vės kapitalo "	—	1.353 —	—	13.131 —
Pelno—Nuost. (gryno ir prekėse)	50.431 74	1.046.910 42	—	2.312.148 24
Statytojų "	820 —	109.533 49	—	917.716 39
Komiso prekių "	305.793 —	201.582 —	233.828 —	—
Bendrovės įstaigų "	4.300 —	7.214 50	27.375 10	—
Iš viso Auks.	9.980.543 02	9.980.543 02	5.931.247 63	5.231.247 63

Iš tos lentelės matyti, kad pajūninkų sudėta suma—131 650 auks.— nedidžiausia. Tačiau Ekonominės Bendrovės valdybos ir priedabos komiteto pastangomis bendroji apyvarta vis dėlto yra gana žymi. Reikia palinkėti Bendrovei tolesnės sėkmės.

Q.

Raštų apžvalga

„Lietuvos Ūkio“ leidinys Nr. 1. Lietuvos žemės ūkis ir žemės reforma. Kaunas, 1922 m. Psl. 59.

Knygutės yra du skyriai: žemės ūkio ir žemės reformos. Pirmajame skyriuje kalbama apie žemės ūkio produkcijos sąlygas ir organizaciją: žemės eksploataciją, ariamos žemės sunaudojimą prieš karą ir 1921 m., gyvulių auginimą, žemės ūkio pramonę, miškų eksploataciją, žuvininkystę. Iškeliami aukštesni žemės ūkio eksploatacijos rezultatai: javų užderėjimas, miškų kirtimas, priaugimas ir t. t.

Antrajame skyriuje kalbama apie žemės ūkio gamybos sąlygas Lietuvoje, apie gamybos krypsnį įvairaus didumo žemės ūkiuose, apie valstiečių žemės ūkį suliginus su dvarais: didesni jo gajumą ir patvarumą, apie senovės liekanas Lietuvos žemės valdymo santykiuose, apie karo pasekmes žemės ūkiui, apie žemės reformos klausimo kilimą, priežastis ir tikslus. Nurodoma rusų viešpavimo laikų Lietuvos žemių konfiskacija ir kolonizacija, o taip pat žemės reformos

pagrindiniai dėsniai, pasekmės (ekonominė, politinė ir socialinė) ir jos pereinamasis periodas.

Be to, randame dar 6 priedėlius, kuriuose, kalbama apie stambiają žemės nuosavybę ir žemės reformą, apie jos įstatą ir stambiusius žemės savininkus, apie nusavinamus turtus, miškus ir žemės reformos įstatymą, apie stambiųjų ūkių skolų klausimą ir žemės reformą, apie stambius (per 100 ha) žemės savininkus ir grūdų gamybą Lietuvos dvaruose ir valstiečių ūkiuose.

Knygutė skaitytina visiems, kam rūpi mūsų šalies žemės ūkis, taigi ir tiems kariams, kurie mano, išėję iš kariuomenės, imtis žemės ūkio.

St. B—a.

Ernesto Galvanausko Ministerių Kabinetas (VII). „Vvriasybės Žinių“ leidinys. Kaunas, 1922 47 psl.

Knygelė prasideda Ministerio Pirmininko deklaracija, kurioje, nušviesdamas naujo kabineto vėda, Ministeris Pirminikas išdėsto tuos dėsnius, kuriais Ministerių Kabinetas manė vaduotis, sprenddamas ekonominius, finansinius, politinius ir kitus klausimus.

Toliau eina atvaizdai ir biografijos: Ministerio Pirmininko E. Galvanausko, Užsienių Reikalų Ministerio prof. V. Jurgučio, Teisingumo Ministerio V. Karobilo, Susisiekimo Ministerio P. Vileišio, Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerio J. Dobkevičiaus, Švie-

timo Ministerio prof. P. Juodakio, Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerio J. Aleksos, Vidaus Reikalų Ministerio K. Olekos, Ministerio be portfelio Žydų Reikalams M. Soloveičiko, Krašto Apsaugos Ministerio majoro B. Šližio, Valstybės Kontrolieriaus J. Zubrickio ir Kabineto Reikalų Vedėjo S. Lozoraičio atvaizdas.

Knygelė labai įdomi. Patartina įsigyti knygynėliams ir šiaip žmonėms.

Z.

Steigiamasis Seimas.

248-tas rugsėjo mėn. 21 d. posėdis.

Pirmas dienotvarkės punktas: diskusijos dėl Lietuvos Valstybės biudžeto 1922 metams.

Kalba visu frakcijų atstovai.

Atst. Steponavičius (k. d.), užmeta Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijai, kad neišnaudoja visu Lietuvos turtų ir kritikuoja biudžetą.

Račkauskas (v. s.) kaltina Valstybės Kontrolę dėl pasivėlavimo su biudžeto įnešimą į St. Seimą, prikišdamas, kad pervėlavai išleista savo valiuta. Biu-

džeto negeros pusės, kad imami dideli mokesniai nuo žemės, o nuo prekybos ir pramonės įstaigų reikalaujama mažai.

Bielinis (s. d.) nurodo, kad viso biudžeto klaida ir netobulumų kaltė puola ant Seimo daugumos. Šių metų biudžetas mažai kuo skiriasi nuo pernykščio.

Lašas (s. l. d.) irgi kritikuoja Finansų Ministeriją, kad ji netoli numato.

249-tas rugsėjo 22 d. posėdis.

Seka bendros diskusijos dėl biudžeto Valdžios atstovai atsako į užmetimus, padarytus jiems perėtos dienos posėdyje.

Biudžeto projektas priimamas pirmuoju skaitymu.

Priimta dar šiam posėdyje pirmuoju ir antruoju skaitymu „Karo įstatų I knygos papildymas.“

250-tas rugsėjo 26 d. posėdis.

Biudžetas svarstomas papunkčiai.

Įnešta kai kurių pataisų.

Priimta dar Liaudies Banko įstatas.

251-as rugsėjo 27 d. posėdis.

Svarstoma biudžeto tąsa.

Po to priimti Lietuvos Kooperacijos Banko įstatas (III skait.), „Visuotino Lietuvos gyventojų surašymo įstatymas“ (II sk.) ir kit.

Ž I N I O S

Lietuvoje.

--- Lietuvos Emisijos Banko steigiamasis susirinkimas. Rugsėjo 27 d. Valstybės Banko salėje įvyko Lietuvos Emisijos Banko steigiamasis susirinkimas. Pirmininkavo M. Yčas, sekretoriavo Jazdauskas ir J. Kaupas.

Perskaitytas ir priimtas L. Emisijos Banko statutas, išrinkta banko valdyba iš 4 asmenų, banko taryba iš 6 narių ir 3 kandidatų ir revizijos komisija iš 3 narių ir 2 kandidatų.

— Ministerių Kabineto permaina. Nuo rugsėjo 28 d. Užsienių Reikalų Ministeris prof. Jurgutis paskirtas Lietuvos Emisijos Banko Valdytoju. Užsienių Reikalų Ministeriją priėmė Ministeris Pirmininkas E. Galvanauskas.

— Pašto ženklai „de jure“. Lietuvos „de jure“ pripažinimui paminėti yra išleista nedidelis skaičius pašto ženklų. Jie yra 12 rūšių—būtent: 20, 40, 50, 60 skat. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 ir 10 auks. vertės. Tie ženklai tinka korespondencijoms apmokėti nuo spalio mėn. 1 d. taikinant mokesnį naujų tarifų litų ir centų kursu.

— Pasikesinimas. Rugsėjo 18 d. Rybnikų viensėd. (Taujėnų val.) vakare sutemus į girininko priebutį buvo imesta rankinė granata. Užmuštų ir sužeistų nėra, tik nukentėjo langai ir durys. Suimtas vienas įtariamas asmuo. Eina tardymas.

Lietuva ir užsieniai.

— Susidomėję mūsų Emisijos banko akcijomis. Užsienių kapitalistai labai susidomėję Lietuvos Emisijos Banko akcijomis. Tam tikra užsienių kapitalistų grupė per mūsų atstovybę Berne kreipėsi

į Finansų Ministeriją klausdamasi, kiek jie galėtų gauti pirkti Lietuvos Banko akcijų.

— Geležinkelių konferencija Šveicarijoje. Š. m. lapkričio m. 7, 8 ir 9 d.d. įvyks Šveicarijoje Liucernos mieste konferencija geležinkelių tvarkraščiams ir tiesioginiams vagonams nustatyti. Į ją Lietuvos Susisiektimo Ministerija paskyrė savo atstovų inž. Iljiną.

— Lietuvos derybos su Vokiečiais. Vokiečių valdžia sutiko tuojau pradėti derybas dėl ostų likvidavimo, karo nuostolių atlyginimo ir prekybos sutarties sudarymo. Derybos prasidės spalio 15 d.

Iš Vilniaus.

— Nusileido du anglų orlaiviu. Rugsėjo 19 d. ties Margienių kaimu Kabelių parap. nusileido du anglų orlaiviu. Žmonės, manydami, kad tai bus atskridę Tautų Sąjungos atstovai lenkų žiaurumams tirti, susibėgo prie orlaivių. Vienas lakūnas mokėjęs rusiškai ėmė klausinėti, ko jie susirinko. Žmonės paaiškino kad jie laukia Tautų Sąjungos atstovų ir manė, kad jie čia bus atskridę. Papasakojo anglams kiek jie kenčia nuo žiaurios lenkų okupacijos, žvėriškų žandarų baudžiamųjų skyrių, tatarskos jazdos ir nuo lenkų kareivių. Lakūnai svarbesnius dalykus pasižymėjo ir atsisveikinę su žmonėmis nuskrido į pietus.

Iš Klaipėdos krašto.

— Bijo mūsų valiutos. Heimatininkams labai rūpi, kad Lietuvai nepasisektų savo valiutos išleidimas. Jie leidžia visokių prosimanytų gaudų.

Klaipėda atspausdino savo pinigų. Ant jų atvaizdinti lietuviški nameliai, žvejų laiveliai ir kt. su

vokiškais parašais. Tačiau, klek girdėti, ne tik lietuviai, bet ir patys vokiečiai nemano jų imti.

Užsieniai.

— **Bulgarai nori kariauti.** Rumunų ir Pietų Slavų vyriausybės tarėsi laikytis iš vien, jei Bulgarai eis į Salonikus. Graikų vyriausybė taip pat prašė Pietų Slavų paramos Graikų nusistatymu dėl Trakijos.

Santarvės vyriausybės įspėja Bulgarus susifaikyti nuo karo žygių prieš Trakiją.

— **Graikijoje paskelbs apsiausties padėtį.** Graikų valdžia nutarusi visoje Graikijoje paskelbti apsiausties padėtį ir mobilizuoti ketverių paskutinių metų naujokus. Generolas Populos paskirtas Trakijos generalgubernatorium.

— **Bulgarai palaikys Trakijos nepriklausomybę.** Bulgarų vyriausybė notuje į Santarvės vyriausybę pabrėžia savo pasiryžimą vesti taikos politiką ir palaikyti Trakijos nepriklausomybę.

— **Kemalistai įėjo į neutralinę zoną.** Kemalistų kavalerija įėjo į neutralinę zoną netoli Čenako. Anglų generolas kalbės su turkų vyriausybe, kad jie draugingu būdu atsitrauktų iš neutralinės zonos.

— **Čenakas apsigynimo padėtyje.** Čenako britis esanti apsigynimo padėtyje ir, anglų įgulos vado nuomone, paruoštas apsiginti nuo kiekvieno galimo užpuolimo. Iš Maltos, Gibraltaro ir Algijos esą atvykę padedamosios dalys. Anglų Viduržemio marių laivynas visas sukoncentruotas sąsiauriuose. Santarvės vyriausybių Konstantinopolio uoste naktį uždraustas bet kuris susisiekimas. Pranešimais iš įvairių Konstantinopolio šaltinių ir karo vadų pareiškimu, padėtis esanti kritinga.

— **Latvijos aukso pinigai.** Latvų ministerių kabineto įstatymas aukso pinigams dirbti jau priimtas. Iš pradžių bus dirbami pinigai 20 latų vertės. Vienoje pinigų pusėje bus valstybės herbas su užrašu „Latvija“ ir metų pažymėjimu. Antroje pusėje bus atvaizduota latvių moteriškės galva, vainikas iš ažuolo lapų ir pinigų nominalės vertės skaičius. Ant pinigų krašto bus parašas „Dievs svētī Latvijo“. Užrašai bus tik latviški.

— **Sovietai pardavė 20 karo laivų.** Sovietų valdžia pardavė Vokietijai 20 savo karo laivų, kuriuos vokiečiai pavers į prekinus.

— **Leis be maito.** Sovietų vyriausybė išleido dekretą, kuriuo leidžia nuo spalio 1 d. be maito vežti į Rusiją Baltijos gaminius.

Ivairybės.

Rastas senovinis miestas.

Pietų Amerikoje Kolumbijoje atrado didelio iki šiol nesurasto senovinio miesto griuvėsius. Tie griuvėšiai randasi neapgyventoje kalnuotoje, iki šiolei mokslininkams nežinomoje Kolumbijos dalyje.

Matyti, senovėje buvo popularus to krašto centras. To miesto vardas šiandien nežinomas. Įeinant į krantą, yra iškapoti akmenyse gražūs laiptai, ku-

rie eina nuo vieno iki kitų namų. Beveik prie kiekvienų namų yra senovinių girnų; buvusiose gatvėse rasta sudaužytų senovinių indų. Mieste gyveno, matyti indėnai, kurie toje Amerikos dalyje gyveno gana aukštoje civilizacijoje, bet paskiau prieš ateinant baltiesiems išnyko.

Kinų eximperatoriaus bėdos.

Buvęs Kinų imperatorius Suantuugas, 17 metų, yra gana keblioje medžiaginėje padėtyje. Kinų vyriausybė paskyrė lėšų jam pragyventi. Pekino vyriausybė iškėlė klausimą visai atimti išlaikymą. Dėl tos priežasties eximperatorius neįsijęs vesti, nors žmoną jau senai yra pasirinkęs.

Sporto kronika.

Lietuvos futbolininkai Rygoje.

Rugsėjo 23 ir 24 dd. Rygoje įvyko futbolo rungtynės tarp Lietuvos Fizinio Lavinimosi Sąjungos ir Latvų komandų. Pirmą dieną lietuviai turėjo rungtynes su latvių komanda YMGA. Laimėjo latviai 4:0 (2:0).

Antrą dieną įvyko rungtynės tarp lietuvių ir Latvų Sporto draugijos komandų. Čia lietuviai laimėjo 1:0.

Nors pirmą dieną rungtynės baigėsi lietuvių pralaimėjimu, bet vis dėl to apie mūsų žaidimą gerai atsiliepta. Laikėsi labai vikriai, tik dar trūksta jiems praktikos. Latvų YMGA komandoje buvo matyti žaidikų iš 2 komandos ir kitų grupių.

Antrą dieną rungtynėse su Latvų Sporto komanda mūsų pasirodė iš daug geresnės pusės, ir laimėjo vieną.

Rungtynės mūsų kariuomenėje.

Rugsėjo 28 d. įvyko revanšinės futbolo rungtynės tarp 5 p. pulko ir L. F. L. S. Šančių skyriaus 1 komandos. Laimėjo 5 p. pulkas.

Minimoji komanda, matyt, ryžosi apgalvoti 5 p. pulko komandą, jų tarpe matėsi 4 nauji žaidėjai, kurių nebuvo pirmosiose rungtynėse rugsėjo 8 d. Tiek pirmas rungtynes, tiek ir antras laimėjo pulkas.

Geriausių Lietuvos komandų futbolo rungtynės.

Spalio 1 d. įvyko futbolo rungtynės tarp geriausių mūsų futbolo komandų—civilinės L. F. L. S. ir karių—5 p. D. L. K. Kęstučio pulko. Rungtynės buvo gana įdomios.

Jau spalio 1 d. kai kurie Kauno dienraščiai tinkamai nupiešė kęstutiečius futbolininkus, įvertindami juos ir matyt domė buvo atkreipta į šią dar jauną, tik šiais metais iškilusią komandą.

Rungtynės prasidėjo po pietų, po 3 val. Rungėsi daugiausia viduryje. Nuo savų vartų, kiekviena pusė stengėsi kuogreičiausiai nuvyti. Atsižvelgiant į vėsas aplinkybes matėsi, kad jų jėgos lygios. Pirmoje rungtynių pusėje L.F.L.S. įmuša vieną kęstutiečiams. Šį įmušimą galima laikyti kęstutiečių klaida. Karšto se rungtynėse prie jų vartų vartininkas, per daug persitikėdamas savųjų pajėgomis, praleidžia, bet šiuo pamokintas loliau seka budriai ir rungtynės baigiasi tuo: L.F.L.S. laimi 1:0.

Kęstutiečių pusėje nesimatė visų geresniųjų žaidėjų; vienas buvo, kuris žymesnėse rungtynėse nedalyvaudavo.

Šios rungtynės geriausia pamoka jaunutei kęstutiečių komandai.

St. Butkus.

Kareivio Eimučio paminklo fondas.

Anksčiau paskelbta 31.147 auks. 80 sk.

6 pėst. pulkas. 8 kuopa. V. lt. Bobianskis 30 a.; po 20 a.: virš. Gudaitis, v. p. Usevičius, eil. Sakeris; po 10 a.: v. p. Jankevičius, Balčiūnas, gr. Dagis, Narbutas, eil. Gruodis, Jokubėnas, Sosniškis, Mockūš, Kairys; po 6 a.: gr. Palubinskas, eil. Žiziūnas, Mačėnas; po 5 a.: j. p. Puta, gr. Juškis, eil. Tamošauskas, Dagis, Eiris, Levonas, Petrauskas, Kriščiukas, Valentinas, Matulis, Juknevičius, Vazbis, Galionaitis, Čekas, Žilionis, Matikonis; po 4 a.: eil. Adickas, Raravertskis; po 3 a.: gr. Vanagas, eil. Mosaitis; po 2 a.: eil. Laiškonis, Aukštikalnis, Remeika; eil. Ruišelis 11 a.; eil. Fšeris 1 a.

Viso 310 auks.

9 kuopa. Po 100 a.: leit. Vincas Aksomaitis, v. p. Povilas Minskas; po 50 a.: leit. J. Juozaitis, jaun. pusk. J. Lukša, virš. J. Belkeyčius, eil. P. Mikėnas; j. p. Malakauskas 30 a.; po 20 a.: j. p. Pūkas, Jonikas, v. p. Kalraitis, eil. Majauskas, Paulauskas, Kotinas, Baltrušaitis, Dičkus; po 15 a.: eil. Michelsonas, Kurulis; po 12 a.: eil. Kaunas, Vizbaras; eil. Paulauskas 11 a.; po 10 a.: j. p. Simonaitis, gr. Gatelis, eil. Leinys, Čemach Eleson, Bakanauskas, Pilipavičius, Raudonikis, Česlevičius, Gatelis, Ulys, Šimonis, Antukevičius, Purvaškis, Bartalonia, Tolušis, Liebus, Kriščiūnas, Skersis, Beniušis, Bačiulis, Balčiauskas, Rimkus, Bakanauskas, Vileišis, Chait, Svenčionis, Dargužis, Paliulis, Daukantat, Levinšteinas, Sukockas, Ambrasas; eil. Mitkus 8 a.; eil. Grigonis 7 a.; po 5 a.: eil. Gailius, Gleizeris, Bervingas; eil. Bekeris 2 a.

Viso 1007 a.

Iš viso 32.464 auk. 80 sk.

Redakcijos atsakymai.

M. Šarkui. Artilerija ir yra specialė dalis.
J. Ziminskiui. Kai bus parėdymas.
Nežinančiam. 1. Reikės atitarnauti skiriamą specialėms dalims laiką. 2. Kai bus parėdymas.
A. Dublinui. Žiūr. 1 ats. Nežinančiam.

Lietuvos gynėjan - kareivi!

Jei nori žinoti kaip gyvena tavo broliai - seserys tautiečiai, atsiskyrę nuo tavo dabar ginamos jų gimtosios šalies Lietuvos, tai prašyk savo giminių arba pažįstamų, kad tau užsakytų savaitinį laikraštį

„Išeivių Draugą“,

kurį leidžia
Britanijos lietuvių kat. darbininkų sąjunga

ir iš kurio tu sužinosi kaip gyvena tavo tautiečiai Škotijoje ir visoje Didžiojoje Britanijoje (Anglijoje).
Draugiškas sveikinimas Lietuvos kareiviams nuo

„Išeivių Draugą“,
281 Eglinton str.,
Glasgow, S. S.,
Scotland.

NUO KIEKVIENO
MĖNESIO 1 dienos
GALITE UŽSISAKYT

KARI

„KARYS“
PIGIAUSIAS
LAIKRAŠTIS

6 mėn. 30 auksinų
3 mėn. 15 auksinų
Adr.: KAUNAS,
Laisvės Al. 12.

Leidžia Kr. A. M. Karo Mokslo Skyrius.

Lietuvos Valstybės spaustuvė. Kaunas, Totorių gatvė Nr. 14.